

Jak jedno setkání ve Vrchlabí změnilo životy disidentů?

Co je potřeba vědět pro pochopení lekce: Disidenti byli odpůrci komunistického režimu v době tzv. normalizace. Pořádali vzdělávací semináře ve svých bytech, koncerty, divadla, přepisovali zakázané texty (tzv. samizdat), kritizovali komunistický režim. Vyjádřením odporu bylo vydání Charty 77, textu, který po komunistické vládě požadoval, aby dodržovala ochranu lidských práv, k níž se zavázala mezinárodní dohodou v Helsinkách – Východní blok se zavázal dodržovat lidská práva výměnou za možnost hospodářské spolupráce se Západem a zmírnění napětí ve studené válce. Samotná agresivní reakce na vydání Charty 77 však ukázala, že Východní blok, potažmo ČSSR rozhodně ochranu lidských práv nebere vážně. Kolem Charty 77 vznikla skupina různorodých disidentů, našli se zde filozofové, spisovatelé, bývalí komunisté, umělci, rockeři i dělníci. Vedle toho vznikl také Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) pomáhající politickým vězňům a jejich rodinám. Disidenti na případy své perzekuce mohli upozorňovat zahraniční média (např. rádio Svobodná Evropa nebo Hlas Ameriky) tajnými kanály, což je částečně chránilo před ještě brutálnějším nátlakem ze strany vlády, která si nemohla dovolit mezinárodní skandál. Vrcholem odporu pak byla v červnu 1989 sepsaná petice Několik vět, která požadovala konkrétní systémové změny, např. propuštění politických vězňů, zrušení cenzury atd. Propuknutí Sametové revoluce v listopadu 1989 již bylo posledním krokem k ukončení vlády KSČ, k němuž se vedle dosud nepřiliš veřejně podporovaných disidentů z různých důvodů konečně přidali studenti, dělníci apod.

1/ S pomocí [videa](#) z roku 1988 odpověz na následující otázky

Jaká událost je ve videu zachycena?

Kolik lidí (odhadem) lze dle záběrů na události odhadovat?

Čím mohly proslovy zachycené na události být ve své době rizikové?

Mohla být ve své době riziková i samotná účast na události?

2/ Ve skupině si rozdělte a prostudujte texty č. 1 až 4 a vypracujte společně tabulku

Jméno osobnosti/osobností	Jaká byla jejich role v události	Jak režim reagoval na jejich účast	Co dalšího se dozvídáme o působení disidentů

3/ Jaká rizika s sebou neslo být disidentem v době tzv. normalizace? Uveď alespoň tři konkrétní příklady

1...

2...

3...

4/ Odpověz na otázku „Jak jedno setkání ve Vrchlabí změnilo životy disidentů?“ s uvedením konkrétních příkladů

1/ Pavel a Jiří Wonkovi

Pavel a Jiří Wonkovi pocházeli z Dolní Branné, žili ve Vrchlabí. Celý život měli problémy kvůli česko-německému původu. Pavel pracoval jako automechanik poté, co nebyl třikrát přijat na právnickou fakultu, ale s právníckými záležitostmi jako lajk pomáhal lidem z Vrchlabí a okolí – byl proto znám jako „advokát chudých“. V konfliktu s komunistickým režimem byl neustále, protože upozorňoval na špatné hospodaření, krádeže a porušování stanovených norem. Poprvé byl vězněn roku 1984, jeho matka a bratr Jiří za něj drželi hladovku před kanceláří prezidenta, sami pak byli režimem perzekvováni.

Oba bratři byli členy Jazzové sekce, neoficiálního sdružení volnomyšlenkářských umělců, které bylo komunisty považováno za nepřátelské vůči režimu. Roku 1986 po propuštění Pavla z vězení se bratři Wonkovi rozhodli v souladu s platnou ústavou kandidovat jako nezávislí kandidáti do Federálního shromáždění ČSSR (parlament). Ve svém volebním programu kritizovali soudobé poměry a oba byli uvězněni na rok za hanobení ČSSR a KSČ. Jiří utrpěl při policejním výslechu trvalá zranění, Pavel skončil v nejtvrděších věznicích, kde byl nucen k těžké práci a držel hladovku. Propuštěn byl krátce v únoru 1988, kdy zvažoval emigraci. V dubnu 1988 byl však znovu zatčen a následky fyzického i psychického trápení za nevyjasněných okolností 26. 4. 1988 zemřel ve věznici v Hradci Králové.

(zdroj: pametnaroda.cz)

2/ Hana Jüptnerová

Hana Jüptnerová žila v Herlíkovicích u Vrchlabí, ale kvůli rodinné tragédii vyrůstala u rodinného přítele Luboše Poláka, který jí seznámil s prostředím disentu – přepisoval samizdaty (ručně přepisované zakázané texty) a později patřil mezi první signatáře Prohlášení Charta 77. Od roku 1976 vyučovala na gymnáziu v Jilemnici, vychovávala sama dva syny. V roce 1977 podepsala prohlášení Charty 77, ale její podpis zadržel přítel Luboš Polák, aby ji ochránil před problémy. V září 1979 mohla podepsat znovu a učinila tak.

Odmítala se účastnit voleb, což byl tehdy evidentní protirežimní protest. Prošla několika výslechy StB. Setkávala se s disidenty na Hrádečku u Václava Havla, kde si půjčovala zakázané knihy a samizdat. V roce 1988 byl ve věznici k smrti utýrán její kamarád z disentu Pavel Wonka, jeho pohřeb ve Vrchlabí byl sledovaný StB. Na pohřbu pronesla odvážná slova na rozloučenou: „Byl jsi příliš nepohodlný, příliš nekompromisní, příliš nebezpečný pro mocné této země, ale především tohoto kraje, této periferie, kde jako by se stále vznášel duch pohraničí, krutosti, bezohlednosti a tisíců křivd.“

Následně pod tlakem přišla o práci učitelky, již před tím jí StB zabavila pas. Do blízkého listopadu 1989 a pádu režimu se živila mytím nádobí v cukrárně, po pádu komunismu se vrátila k práci učitelky, tentokrát na gymnáziu ve Vrchlabí.

(zdroj: pametnaroda.cz)

3/ Ivana Peričková

Ivana Peričková se narodila v Jilemnici, po studiích pracovala na poště ve Vrchlabí. Ivanin manžel jezdil pro Československou námořní plavbu a StB po něm požadovala spolupráci, odmítl, a tak byl roku 1983 propuštěn. Následovala domovní prohlídka a zabavení automobilu, který měl být údajně dovezen nelegálně. Manželé se obrátili na Pavla Wonku, který jako lajk poskytoval advokátní služby. Pavel Wonka jim sice nedokázal pomoci, ale spřátelili se s ním a s dalšími zdejšími i pražskými disenty, např. s Václavem Havlem. Během věznění bratrů Wonkových se Ivana s manželem starali o jejich matku. To přivedlo StB k vyvíjení tlaku na rodinu paní Peričkové – její sestru StB bezdůvodně odvezla od malých dětí k několika hodinovému výslechu, paní Ivana přišla o zaměstnání na poště, nakonec pracovala jako vrátná vrchlabské nemocnice. Po uvěznění Pavla Wonky v roce 1988 se svojí kamarádkou Hanou Jüptnerovou držela protestní hladovku o které informovala svět zahraniční rádia Svobodná Evropa a Hlas Ameriky.

Po smrti Pavla Wonky paní Ivana Peričková organizovala jeho pohřeb. Smuteční rozloučení zařídili ve vrchlabském kostele, kam se podle jejich předpokladu mělo vejít nejvíc lidí. Neplánovali žádnou protirežimní akci, ale tušili, že na obřad přijede do Vrchlabí hodně lidí a přiláká také pozornost StB. Což se i stalo. Smuteční oznámení jim odmítli vytisknout ve Vrchlabí i v Hostinném, museli do Prahy. Cestou z Prahy jej rozesílali z různých měst, kdyby jim StB kopie zabavila.

Po pohřbu Pavla Wonky až do pádu režimu v listopadu 1989 byla rodina Peričkových pod neustálým dohledem StB, přetrpěli několik domovních prohlídek a zabavení samizdatů, její manžel byl až do prosince 1989 ve vězení.

(zdroj: pametnaroda.cz)

4/ Václav Havel

Neoficiální vůdce československého disentu měl své „doupě“ na chalupě zvané Hrádeček nedaleko Vlčic. Na Hrádečku, neustále sledovaném StB, se pořádala setkání disidentů, divadelní hry a festivaly, psaní a vyměňování zakázaného samizdatu a literatury, právě zde vznikala také text Charty 77 a petice Několik vět, oba dokumenty byly stěžejní pro kritiku a odpor vůči komunistickému režimu. Z Hrádečku vyřážel Václav Havel pracovat do pivovaru Krakonoš v Trutnově, když mu byla znemožněna práce dramatika. V Krkonoších Havel s dalšími disidenty také pořádala setkávání s polskými disidenty na hranicích, kde si vyměňovali zakázané texty a informace. Na Hrádečku se Havel setkával také s disidenty z Krkonoš a Podkrkonoší, např. Hanou Jüptnerovou, Ivanou Peričkovou nebo Jiřím Wonkou.

Václav Havel měl promluvit na pohřbu Pavla Wonky ve Vrchlabí, StB a VB však uzavřela příjezdové komunikace do města. Václav Havel se svojí ženou byli navíc zatčeni již v Trutnově.

(zdroj: pametnaroda.cz)